

Ridlärares instruktioner utifrån principerna för hästens inläring

Julia Kallin, Alice Leander

Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi/ Enheten för hippologutbildning

Hippologprogrammet

Uppsala 2023

Ridlärares instruktioner utifrån principerna för hästens inläring

Riding instructor's instructions based on the principles of the horse's learning

Julia Kallin, Alice Leander

Handledare: **Susanne Lundesjö Kwart**, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Bitr. handledare: **Marie Eisersjö**, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för kliniska vetenskaper
Examinator: **Åsa Gelinder Viklund**, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Medrättande lärare: **Gabriella Thorell**, Strömsholm

Omfattning: 15hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i hippologi
Kurskod: EX0864
Program/utbildning: Hippolog - kandidatprogram
Kursansvarig inst.: Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2023
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Delnummer i serien: K158

Nyckelord: Ridlektion, operant inläring, klassisk betingning, positiv förstärkning, negativ förstärkning, positiv bestraffning, negativ bestraffning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Enheten för hippologutbildning

Sammanfattning

Under ridlektioner finns det tre komponenter att ta hänsyn till: ridläraren, eleven och hästen. En ridlärarens uppgift är att lära eleven att rida och kommunicera med hästen som är ett stort djur med stark flyktinstinkt. Hästen kan ses som ett verktyg i undervisningen där ridläraren genom hästens respons tydligt kan se hur eleven agerat. Inom all träning med häst behövs hjälper och kommandon läras in som sedan följer hästen under livet. Vid inläring hos häst används associativ inläring som innefattar klassisk betingning och operant inläring. Denna studie belyser den operanta inläringens betydelse som innefattar fyra olika inlärningsprinciper: negativ förstärkning, positiv förstärkning, negativ bestraffning samt positiv bestraffning. Utöver dessa kan röstkommandon användas som lärs in genom klassisk betingning. Klassisk betingning innebär att djuret lär sig framkalla ett beteende från en betingad stimulans.

Syftet med studien var att studera interaktionen med hästen kopplad till positiv/negativ bestraffning/förstärkning under ridlektioner. Frågeställningarna var: Hur uttrycker ridläraren att ryttaren ska ge stimuli till hästen? Hur får hästen feedback efter genomförd aktivitet? Materialet som används var nio redan inspelade privatlektioner på ridskolor i Sverige. Filmerna har granskats med interaktionsanalys. För att få olika synvinklar på materialet har triangulering använts.

Studiens resultat visar att under privatlektion är positiv bestraffning den vanligast förekommande instruktion från ridläraren. Den positiva bestraffningen yttrade sig i att eleverna med hjälp av rösten smackade på hästarna eller genom att driva hästen framåt med skänklarna. Ridlärarna använde positiv bestraffning genom att uppmana eleverna att driva på hästarna, använda ridspöt eller genom att smacka på hästen med rösten. Dessa handlingar genomfördes när hästarna upplevdes ha för låg energinivå. Användningen av negativ förstärkning var låg och resultatet visar att ridelevens användning av negativ förstärkning näst intill var obefintlig. Förutom för en av eleverna som det tydligt syntes att negativ förstärkning användes. Ridlärarna använde negativ förstärkning genom att uppmana rideleverna att exempelvis ge eftergift på tygeln eller att sluta driva med skänkeln. Positiv förstärkning förekom relativt lite under ridlektionerna och då främst genom att berömma hästen med rösten eller genom en klapp på halsen med syfte att förstärka ett önskat beteende. Ridlärarna och rideleverna använde positiv förstärkning i olika grad. En av ridlärarna använde positiv förstärkning i låg grad och det var många av gångerna svårt att tyda om förstärkningen var riktad mot rideleven eller mot hästen. En annan av ridlärarna använde positiv förstärkning i hög grad och berömde hästen med rösten flertalet gånger, samtidigt som ridläraren uppmanade rideleven att ge hästen beröm.

I relation till litteraturen diskuteras användningen av positiv bestraffning som användes i hög grad trots att forskning visar att hästinläring inte borde baseras på principen. Då positiv bestraffning baseras på att bestraffa ett oönskat beteende säger forskningen att det är viktigt att berömma det önskade beteendet med positiv förstärkning för att hästen ska förstå när den gjort något bra. Vid negativ förstärkning är det viktigt med ryttarens timing för att kunna förstärka det önskade beteendet i rätt ögonblick. Samtidigt som forskning visar att det inte finns något exakt svar på när eftergiften bör ges. Annan forskning har däremot visat att upprepningar av exempelvis tygeltag och eftergift har resulterat i att hästarna stannade snabbare. För att ridsportens acceptans i samhället ska öka krävs det att kunskaperna för inläring hos häst ökar. Orsaken till att operant betingning inte används på ett genomtänkt sätt under ridlektioner bygger på att kunskaperna om principen är låg. Om ridlärare får ta del av det i ridlärarutbildningen och sedan använda det på ridskolorna kan det leda till att attityden till hästen förändras.

Studiens slutsats är att instruktionerna som ridlärarna ger till största del innehåller positiv bestraffning där eleverna uppmanas driva hästarna mer framåt. Instruktioner till eleven avseende positiv eller negativ förstärkning yttras i liten grad. Hästarna får sällan positiv förstärkning eller observerbar negativ förstärkning efter genomförd aktivitet, varken från ridlärare eller elev. Hästens medverkan under ridlektioner är avgörande för att människan ska kunna utöva ridning. Därför är det viktigt att dagens ridundervisning utformas så att hästen får en primär roll. Om ridlärarna blir mer medvetna om betydelsen för av inlärningsprinciperna hos häst kan hästarnas välmående förbättras, eftersom hästarna då får bättre förutsättningar att förstå vad eleven vill att de ska göra.

Nyckelord: Ridlektion, operant inläring, klassisk betingning, positiv förstärkning, negativ förstärkning, positiv bestraffning, negativ bestraffning

Abstract

During riding lessons there are three components to consider: the riding instructor, the student and the horse. A riding instructor's task is to teach the student to ride and communicate with the horse, which is a large animal with a strong escape instinct. The horse is sometimes seen as a tool in teaching, where the riding instructor can clearly see what the student did through the horse's response. In all training with horses both aids and commands need to be learned which then follow the horse throughout its life. These aids can be categorized under negative reinforcement, positive reinforcement, negative punishment and positive punishment. In addition to these, certain voice commands can also be used which are learned through classical conditioning.

The purpose of the study is to study the interaction with the horse linked to positive and negative reinforcement/punishment during riding lessons. The questions were: How does the riding instructor express that the student should give stimuli to the horse? How does the horse receive feedback after completed activity? The material used in this study was nine already recorded private lessons at riding schools in Sweden. Interaction analysis was utilized to review the recordings. Triangulation has been employed to obtain diverse perspectives on the subject matter.

The study's results show that during private lessons, positive punishment is the most common feedback given to the horse. This was demonstrated verbally or by urging the horse with the leg. The use of negative reinforcement was low, and the result shows that the riding students' use of negative reinforcement was almost non-existent. Negative reinforcement was carried out after the riding instructors' instructions, and it was difficult to see on the videos if and how it was carried out. Positive reinforcement occurred relatively little during riding lessons, mainly through praising the horse with the voice or patting it on the neck to reinforce a desired behavior.

The conclusion of the study is that the instructions given by riding instructors mostly involve positive punishment, where students are encouraged to push the horses forward. Instructions to the students regarding positive or negative reinforcement are expressed to a lesser extent. The horses rarely receive positive reinforcement or observable negative reinforcement after completing an activity, either from the riding instructor or the student. The horse's participation during riding lessons is crucial for humans to be able to practice riding. Therefore, it is important to design today's riding instruction in a way that gives the horse a primary role. If riding instructors become more aware of the importance of learning principles for horses, the well-being of the horses can improve, as they will then have better conditions to understand what the student wants them to do.

Keywords: Riding lesson, operant conditioning, classical conditioning, positive reinforcement, negative reinforcement, positive punishment, negative punishment

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
1.1	Problem	8
1.2	Syfte	8
1.3	Frågeställning	8
2	Teoriavsnitt	9
2.1	Ridundervisning	9
2.2	Ridlärodbildningar	10
2.3	Inläringsteori	11
	2.3.1 Historien bakom klassisk betingning	11
	2.3.2 Associativ inläring hos häst	11
3	Material och metoder	16
3.1	Datainsamling	16
3.2	Analys	16
3.3	Etiska överväganden	17
3.4	Trovärdighet	18
4	Resultat	19
4.1	Lärmiljö	19
4.2	Lenas ridlektioner	20
4.3	Hannas ridlektioner	24
4.4	Marias ridlektioner	28
5	Diskussion	32
5.1	Användning av positiv bestraffning	32
5.2	Användning av negativ förstärkning	33
5.3	Användning av positiv förstärkning	34
5.4	Kommandon	36
5.5	Hållbar hästnäring	36
5.6	Studiens styrkor och svagheter	38
5.7	Framtida studier	38
5.8	Slutsats	38
	Referenser	40
	Tack	42

1 Inledning

I Sverige finns det idag cirka 450 ridskolor med koppling till Svenska rid-sportförbundet och varje år genomförs omkring fem miljoner ridtimmar totalt på Sveriges ridskolor (Svenska Ridsportförbundet 2022). För att ridundervisningen ska ske på ett så bra sätt som möjligt ställer många ridskolor krav på att ridlärare ska ha genomgått en ridlärarutbildning (Lundesjö Kwart 2020). I ridlärarutbildningen ingår det förutom ridlära, ridskoleverksamhet och färdighetsträning i hoppning, dressyr och terräng även pedagogik, ledarskap och instruktörskunskap (Strömsholm u.å). Pedagogiken ger kunskap om de processer som formar och förändrar människan (Nilsson 2005). Ledarskapet är också en viktig del där ledaren ska kunna leda andra, både enskilt och i grupp (Karlsson 2005). En ridlärare behöver kunna använda alla dessa kunskaper för att på ett bra sätt kunna nå fram till och undervisa eleverna. Hassler-Scoop (2002) skriver att ridlärarens uppgift är att lära eleverna att kommunicera med hästarna. Författaren förklarar att det är viktigt eftersom hästar är stora djur med en stark flyktinstinkt där okunskap kan leda till olyckor.

Lundesjö-Öhrström (1998) skriver att det kan uppstå problematik med tre olika komponenter under ridlektioner: ridläraren, eleven och hästen. Vidare skriver författaren att om ridläraren hela tiden ger instruktioner om hur eleven ska rida hästen tenderar ridläraren att ta över ridningen och ger inget utrymme för eleven att prova själv. Lundesjö-Öhrströms (1998) studie visar även att ridlärare samspelar bättre med hästarna än eleverna under ridlektioner och påpekar att ökad kommunikation mellan ridlärare och elev behövs för att inläringen hos eleverna ska öka. Enligt Hildestrand (2008) kan hästen ses som ett verktyg i undervisningen där hästens reaktion visar hur rideleven har agerat. Lundgren (2017) beskriver olika komplement som ridläraren kan använda sig av under ridundervisning där rösten är en viktig del. Vidare skriver författaren att med hjälp av rösten kan ridläraren förmedla instruktioner till eleverna. En instruktion kan även inledas verbalt för att sedan blir förkroppsligad, exempelvis att instruktionen är att ta en förhållning och ridläraren visar med händerna hur en förhållning genomförs (Lundgren 2017).

Under ridning används främst inlärningsprinciperna för klassisk betingning och operant inläring (Eisersjö et al. 2019). Författarna skriver att klassisk betingning används för att lära in de hjälper som används inom hästhantering. I klassisk betingning kopplar hästen ett nytt från början betydelselöst stimuli till något som hästen har erfarenheter av. Det kan vara rörelser eller ljud som hästarna med tiden förstår är en del av kommunikationen mellan människa och häst. (Eisersjö et al. 2019) Till operant inläring hör fyra principer för inläring: positiv bestraffning, negativ förstärkning, positiv förstärkning och negativ bestraffning (Eisersjö et al.

2019). Författarna förklarar att vid träning av häst används till största del negativ förstärkning vilket innebär att hästarna tränas genom trycksignaler. I användningen av negativ förstärkning lättar människan och ger en eftergift när hästen ger det beteendesvar som önskas (Eisersjö et al. 2019). Hästens motivation att bli av med trycket är stor och det beteende som blir följderna av att trycket minskar upprepas med sannolikhet igen. Det betyder exempelvis att när ryttaren driver hästen framåt med skänklarna, direkt måste sluta driva med skänkeln när hästen lyssnar framåt. (Eisersjö et al. 2019)

Idag finns det forskning om hur ridläraren ska undervisa sina elever och leda en grupp på ett säkert sätt (Lundesjö Kvarn 2020). Det finns även en del forskning om hur ridläraren ger instruktioner till eleverna (Lundgren 2017). Det finns dock mindre forskning om hur hästarna får feedback under lektionstillfället (Zetterqvist Blokhuis 2019). Författaren anser att tränare och ridlärare behöver ta mer hänsyn till hästarna vid ridundervisning. För att veta hur det kan göras samt i vilken mån hästarna redan ges plats vid ridundervisning behövs mer forskning inom området (Zetterqvist Blokhuis 2019). Wolframm et al. (2023) skriver att ridsportens acceptans i samhället är under en växande process inom och utanför hästsektorn. Författarna fortsätter förklara att det är viktigt att se över strategin för en hållbar hästvälfärd. Det krävs en omfattande strategi för att vända utvecklingen och försäkra oss om god hästvälfärd, som i hög grad är beroende av människans förmåga att förändra sitt beteende (Wolframm et al. 2023).

1.1 Problem

Forskare har efterlyst mer studier om användning av inlärningsteori vid både träning av häst och vid ridundervisning. Det saknas forskning om hästens medverkan under ridlektioner. För att påverka och utveckla hästens roll vid ridundervisning är det viktigt att vara medveten om och synliggöra hur hästen får feedback under ridlektioner. Ridskolehästarna arbetar många lektionstimmar med olika ryttare och gör ett stort jobb och därför är det viktigt att ta hänsyn till och interagera med hästen under ridlektioner. På ridskolorna är hästens huvudsyfte att lära eleverna att rida men trots det är det också viktigt att hästarna får chansen att bli medvetna om när de gjort något bra.

1.2 Syfte

Studiens syfte är att studera interaktionen med hästen under ridlektioner utifrån principerna för inlärning.

1.3 Frågeställning

Hur uttrycker ridläraren att ryttaren ska ge stimuli till hästen?

Hur får hästen feedback efter genomförd aktivitet?

2 Teoriavsnitt

2.1 Ridundervisning

I Sverige utövades ridning till största del av männen i det militära fram till slutet av 1800-talet (Thorell 2017). Vidare skriver författaren att ridning idag är en populär sport bland barn och unga där majoriteten av dessa är flickor och kvinnor som lär sig rida på ridskola. Formen på undervisningen har enligt Thorell (2017) följt med från hur strukturen såg ut i det militära. De kommandon som användes under denna tid är idag en stor del av undervisningen men har med tiden utvecklats till att passa in i nutiden (Thorell 2017). I en studie genomförd av Ersson (2020) visade det sig att hästen spelar stor roll under ridlektioner. Författaren förklarar att ridläraren använde hästen som en bekräftelse på ryttarens agerande. Ett exempel på det var att när ryttaren agerade rätt fick denne höra att hästen gick bra. Studien visade också att ridlärare lägger olika vikt vid hästens roll under ridlektioner. (Ersson 2020)

I Lundesjö Kwarts (2013) studie beskrivs det att ridlärare har olika syn på hästarna i form av hjälplärare och verktyg. Gemensamt för alla ridlärare som deltog i studien var att hästarnas välmående alltid skulle vara i fokus. Ridlärarna som såg hästarna som arbetskollegor framförde att hästarna försökte hjälpa eleverna. Generellt tyckte ridlärarna att hästarna ofta gör sitt bästa för sina ryttare. Lundesjö Kwart (2013) beskriver vidare hur en ridlärare berättar om hästarnas förmåga att hjälpa ryttarna, ridläraren menade att vissa av hästarna endast galopperar några steg ifall ryttaren tappar balansen och i stället bryter av till trav. Ridläraren fortsätter förklara att hästarna är fullt medvetna om vad kommandon innebär och lyssnar till kommandon. Vidare skriver Lundesjö Kwart (2013) att ridlärarna använde kommandon till hela gruppen och individuell feedback till eleverna. Författaren skriver att det fanns ridlärare i studien som vävde in kommandon i meningar. Hess & Kristofferson (2020) presenterar i Ridhandboken 1 - Grundutbildning för ryttare och häst, vilka kommandon som kan användas och i vilka situationer. Exempel på situation och kommandon kan vara vid gångartsbyte: framåt-marsch, arbetstrav-marsch, galopp-marsch och sakta av. (Hess & Kristofferson 2020)

Kommunikationen som sker i ridhuset beskriver Lundgren (2017) är beroende av vad ridläraren säger. Författaren menar att ridlärares språk och röst används som resurs på ridlektioner för att exempelvis lugna ner eller mana på hästen. För att lugna ner hästarna kan ptoande ljud användas och för att mana på hästarna används smackningar (Lundgren 2017). I samma studie av Lundgren (2017) användes

ptoanden och smackningar frekvent riktat mot hästarna. Författaren skriver att ridläraren hjälpte till att smacka för att öka tempot eller energinivån hos hästen. Instruktionerna innehöll uppmaningar att eleverna skulle smacka åt hästarna. I studien användes ptoanden när hästen upplevdes uppspelt men eleverna instruerades inte att använda det. Generellt användes smackningar gentemot hästen mer än ptoanden.

2.2 Ridlärarutbildningar

Idag finns diplomerad svensk ridlärare i tre nivåer: I, II och III (Svenska Ridsportförbundet 2022). Enligt kompetensbeskrivningen som Svenska ridsportförbundet (2023a, 2023b, 2023c) tagit fram ska ridläraren bland annat kunna använda tillämpningar av ändamålsenliga pedagogiska metoder i undervisningen för att skapa en gynnsam inlärningsmiljö. Ridläraren ska tillämpa en god kunskap i olika övningar i skolridning som systematiskt leder till en förbättrad sits och inverkan hos eleven. Ridläraren ska också utveckla den enskilda ridelevens grundläggande kunskaper och färdigheter om hästar för att få fram en korrekt attityd gentemot hästar och ridning. I kompetens-beskrivningen står det också att ridläraren ska vara medveten om hur röst- och talvård används i undervisningen. Ridläraren ska också skapa en föredömlig anläggning med ett gott inlärningsklimat där hästarnas bästa sätts i fokus. I kompetensbeskrivningen är det förtydligt i vilket omfång av kunskap, goda kunskaper eller fördjupad kunskap om olika ämnen som krävs. De olika nivåerna av ridlärare som finns har olika krav på olika ämnen i kompetensbeskrivningen. (Svenska ridsportförbundet 2023a, 2023b, 2023c)

Som ridlärare inom de tre nivåerna ställs det också vissa krav på ridlärarnas ridkompetens (Svenska ridsportförbundet 2023a, 2023b, 2023c). I kompetensbeskrivningen nämns det att en ridlärare nivå I ska för att avlägga yrkesprov rida banhoppning upp till 1m och enstaka hinder på 1,10m samt rida dressyr på LB-LA nivå och programridning upp till LB:3 (Svenska ridsportförbundet 2023a). En ridlärare nivå II ska rida banhoppning upp till 1,10m och hoppa enstaka hinder på 1,20m samt rida dressyr på LA-MSVC nivå och programridning upp till LA:3 (Svenska ridsportförbundet 2023b). För ridlärare nivå III är kraven på individens ridkompetens högre. I hoppning ska en nivå III ridlärare rida banhoppning upp till 1,20m och enstaka hinder på 1,30m samt i dressyr rida rörelser upp till MSVB och programridning motsvarande MSVB:5 (Svenska ridsportförbundet 2023c).

2.3 Inlärningsteori

2.3.1 Historien bakom klassisk betingning

Behaviorismen beskrivs som perspektivet med en empirisk syn på kunskap (Säljö 2000). Säljö (2000) beskriver att det betyder att lärandet sker utifrån individens fysiska erfarenheter. Hwang & Nilsson (2011) skriver att under 1900-talet studerades mätbara yttre beteenden inom perspektivet och det resonades kring samspelet mellan respons och stimuli. Vidare förklarar författarna att inlärningsteoretiker inom behaviorismen menar att lärande sker i samband med beteendena som uppstår vid olika stimuli. Fysiologen Ivan Pavlov upptäckte principen för inlärning som på senare år kom att kallas för klassisk betingning (Hwang & Nilsson 2011). Hwang & Nilsson (2011) förklarar att Pavlov studerade hundar och dess utsöndring av saliv i samband med utfodring. Författarna skriver att när hundarna fick syn på maten började det vattnas i deras munnar. Saliven är en obetingad reaktion och maten ett obetingat stimuli (Hwang & Nilsson 2011). Med tiden kom Pavlov fram till att hundarnas salivproduktion ökade när djurskötarnas steg närmade sig hundarna (Hwang & Nilsson 2011). Författarna beskriver att hundarna hade kopplat ljudet från djurskötarnas steg med utfodring och började därmed salivera. Projektet utvecklades till att Pavlov lät en klocka ringa varje gång hundarna skulle få mat och hundarna lärde sig att när klockan ringde var det dags för mat. De började följaktligen salivera då de hörde ljudet från klockan. Ljudet från ringklockan hade blivit ett betingat stimuli som ledde till en betingad reaktion från hundarna. (Hwang & Nilsson 2011)

Pavlovs forskning resulterade i en vidareutveckling till operant inlärning (Hwang & Nilsson 2011). Hwang & Nilsson (2011) beskriver operant inlärning som det individen väljer att göra när den får syn på ett visst föremål. Författarna menar att det baseras på individens tidigare erfarenheter i relation till aktiviteten. Ett exempel är att om en belöning delas ut vid ett specifikt beteende är det större sannolikhet att beteendet upprepas i framtiden (Hwang & Nilsson 2011). I relation till människans inlärning menar Dysthe (2023) att lärandet grundar sig i ackommodationen av tidigare erfarenheter. Vidare skriver Dysthe (2023) att övningar med fördel delas upp i mindre steg för att individen ska klara av det. När varje steg är avklarat förstärks det avklarade steget och ju fler steg en övning delas in i desto fler förstärkningar kan göras. På så sätt minimeras risken för misstag och negativa konsekvenser. (Dysthe 2023)

2.3.2 Associativ inlärning hos häst

De teorier om inlärning som presenteras ovan och ansetts gälla människors lärande är idag aktuella för att också förklara hästars lärande och därmed val av träningsmetod vid utbildning av hästar. Processen där djuret skapar förståelse för sambandet mellan två händelser i ett gemensamt förhållande kallas för associativ inlärning. (Baragli et al. 2015)

Forskningen som Pavlov kom fram till i sina studier av hundar om stimuli och respons, även kallad klassisk betingning, är en stor del av inlärningsteorierna bakom träning av häst. Baragli et al. (2015) förklarar att klassisk betingning framkallar ett beteende från en betingad stimulans. McLean & Christensen (2017) menar att klassisk betingning betyder att det har skett en association mellan två stimuli. För att associationen ska vara möjlig krävs det att nya och gamla stimulanser sker i närtid med varandra samt att det nya stimuli ges före det gamla. Djur kan lära sig vad olika signaler i miljön kan leda till för händelser (Baragli et al. 2015). Dessa händelser menar Baragli et al. (2015) att djuret sedan anpassar sitt beteende efter. Ett exempel på klassisk betingning inom hästinlärning är människans kroppsspråk gentemot hästen (McLean & Christensen 2017). Författarna förklarar att med hjälp av kroppsspråket kan människan kommunicera med hästen och på så sätt lära hästen olika signaler. Röstkommandon och visuella signaler är också delar inom klassisk betingning (McLean & Christensen 2017).

Inom teorin om operant inlärning menar forskarna att individens beteende förändras utifrån konsekvenserna av beteendet (Baragli et al. 2015). Eisersjö et al. (2019) förtydligar att operant inlärning delas in i: positiv förstärkning, positiv bestraffning, negativ förstärkning och negativ bestraffning. Positiv i detta fall innebär att något läggs till och negativ innebär att något tas bort (Eisersjö et al. 2019). Förstärkning är det som gör ett beteende mer sannolikt och bestraffning är det som gör ett beteende mindre sannolikt. Positiv förstärkning innebär att en belöning läggs till och negativ förstärkning innebär att obehag tas bort när hästen utför ett önskat beteende (Baragli et al. 2015).

Positiv bestraffning

McLean & Christensen (2017) beskriver positiv bestraffning som ett tillägg av ett stimuli som bidrar till att hästen känner obehag vid ett oönskat beteende. Eisersjö et al. (2019) menar att den positiva bestraffningen är den metod som används minst. McLean & Christensen (2017) skriver att principen betyder att något läggs till för att göra ett beteende mindre sannolikt. Vidare förklarar författarna att det kan vara effektivt att bestraffa ett beteende för stunden men positiv bestraffning kan medföra stora risker om det används på fel sätt. Positiv bestraffning bör minimeras då hästens förmåga att lära in inte förbättras vid användning av enbart positiv bestraffning. Författarna skriver att problemet med positiv bestraffning är människans timing då det är svårt att bestraffa det exakta oönskade beteendet utan att bestraffa något annat beteende. McLean & Christensen (2017) skriver att om timingen lyckas och det oönskade beteendet bestraffas kan det i stället leda till en rädd häst och relationen mellan människa och häst kan försämrans. Inom ridningen kan positiv bestraffning vara vanligt vid beteenden som att hästens biter, sparkar eller att den inte hoppar över hindret. (McLean & Christensen 2017)

Negativ förstärkning

Inom hästträning används negativ förstärkning i hög grad (Eisersjö et al. 2019). Författarna fortsätter förklara att vid träning av häst är det viktigt att ge en eftergift och lätta på trycket när hästen utför det önskade beteende. Vid longering kan det

yttra sig i att linföraren slappnar av i armen som håller i linan eller vinklar bort piskan. Upphörande av tryck från skänkeln och eftergift efter tag i tygeln hör till den negativa förstärkningen. Med denna metod sker inläringen när trycket lättas och obehaget försvinner. Hästen vill bli av med det givna trycket och det är större sannolikhet att hästen upprepar beteendet som människan önskar att hästen utför om trycket försvinner. Vidare skriver författarna att vid en framåtdrivande skänkelhjälp är det viktigt att ryttaren lättar så snabbt hästen går framåt. Detsamma gäller vid förhållande tygeltaget där en eftergift på tygeln alltid kommer direkt efteråt. Om det inte sker kan hästen inte förstå vad människan eftersträvar och vad den ska göra för att bli av med trycket. (Eisersjö et al. 2019)

McLean & Christensen (2017) skriver att användning av negativ förstärkning innefattar aversiva stimuli, oftast i form av tryck, vilket innebär situationer som skapar något hästen vill undvika. Författarna menar att det inte måste innebära att situationen skapar smärta eller rädsla hos hästen utan det kan innebära att det "bara" skapar ett obehag. McLean & Christensen (2017) skriver att det är viktigt vid användning av negativ förstärkning att människan är medveten om hur tygeltag, ben, sporrar och piskor ska användas. Hästar är bra på att svara på den negativa förstärkningen eftersom den speglar hur de lär sig under naturliga förhållanden i flocken (McLean & Christensen 2017). Författarna förtydligar att det kan yttra sig i att en häst tränger undan en annan häst, där intensiteten ökar tills ett svar uppnås och hästen går undan.

I en studie genomförd av Eisersjö et al. (2021) undersöktes tygeltagens storlek till följd av negativ förstärkning. Forskarna ville undersöka hur tygeltagens storlek kunde minskas under åtta försök. I studien tränades hästarna genom att forskarna tog tag i tygeln stående på marken och följderna blev att hästarna trädde bakåt vid spänning från tygeln. Spänningen i tygeln släpptes när hästen trädde bakåt. Slutligen kom forskarna fram till att den uppmätta spänningen i tygeln kunde reduceras till hälften på åtta försök. Samt att hästar kan lära sig att gradvis reagera på en lägre tygelspänning om den negativa förstärkningen används i rätt ögonblick. (Eisersjö et al. 2021)

McLean & Christensen (2017) menar att det finns svårigheter med användning av negativ förstärkning då ryttare kan förlita sig på tillförandet av signaler som ben, tygeltag eller sporrar. Författarna skriver att det är borttaget av trycket som förstärker det önskade beteendet i inläringen. En av svårigheterna är att ryttare och tränare inte alltid förstår betydelsen av negativ förstärkning vilket kan yttra sig i att den givna hjälpen aldrig följs av en eftergift (McLean & Christensen 2017). I relation till tygeltag i samband med att hästen är i rörelse skriver McLean & Christensen (2017) att det krävs god ridskicklighet. Forskarna menar att tygeltaget när ryttaren lättar i handen bör komma i samma sekund som det önskade beteendet uppstår. Denna sekund kan vara svår för ryttaren att förutsäga och när hästen är i rörelse kan det vara svårt för ryttaren att ge rätt signaler (McLean & Christensen 2017).

Positiv förstärkning

Inom träning av hund används ofta positiv förstärkning för att göra ett beteende mer sannolikt (Eisersjö et al. 2019). Exempelvis att en hund som råkar sätta sig får en godisbit. Sedan läggs signaler till i samband med beteendet kopplat till klassisk betingning (Eisersjö et al. 2019). McLean & Christensen (2017) skriver att det är vanligt att på motsvarande sätt berömma hästen genom att klappa hästen på halsen. Författarna förklarar att forskning har kommit fram till att klia hästen i stället för att klappa hästen kan vara mer givande. Forskningen visade att klia hästen medförde affiliativt beteende hos hästarna medan att klappa på halsen fick hästarna att spänna upp sig, vilket kan ha och göra med att hästarna kopplade klapparna med positiv bestraffning (McLean & Christensen 2017). Affiliativt beteende är när hästarna exempelvis nosar på varandra med öronen framåt (Lexing & Östlund 2016).

McLean & Christensen (2017) skriver att människan bör vara försiktig med att enbart använda positiv förstärkning som inlärningsmetod vid träning uppsuttet. Författarna menar att svaren efter positiv förstärkning inte alltid är tillförlitliga i vissa utmanande miljöer. Det kan exempelvis vara i miljöer där hästen blir skrämmd eller ofokuserad. En häst som blir skrämmd av omgivningen kan ha svårare att svara på den positiva förstärkningen till skillnad från negativ förstärkning som ökar i intensitet tills hästen svarar på stimuli. (McLean & Christensen 2017)

Inom uppsutten träning av häst används kombinerad förstärkning (McLean & Christensen 2017). Författarna skriver att negativ och positiv förstärkning kombineras för att tydliggöra de förstärkande effekterna. Forskning har visat att när kombinerad förstärkning används kan de aversiva effekterna av den negativa förstärkningen minskas (McLean & Christensen 2017). Kombinerad förstärkning har blivit allt vanligare och vid användning av metoden är det viktigt att kunna skilja på negativ och positiv förstärkning, samt förstå innebörden av principerna. Därför går det enligt författarna att inte bara förlita sig på resultatet av enbart positiv förstärkning. Hästen är av naturen inte är skapad för att ridas på eller över lag hanteras av människan och därför kan allt som människan utsätter hästen för ses som ett obehag hästen är motiverad till att bli av med (McLean & Christensen 2017). Författarna förklarar att det kan liknas med att hästen försöker bli av med insekterna som irriterar vid beröring.

Negativ bestraffning

Inom hästnäringen kan det vara svårt att hitta tydligt praktiska exempel på negativ bestraffning och det kan också vara en risk förenad med att använda denna metod (Eisersjö et al. 2019). Eisersjö et al. (2019) skriver att exempel på negativ bestraffning vid träning av hundar kan vara att människan gömmer händerna bakom ryggen om hunden försöker nafs efter godis eller en leksak. McLean & Christensen (2017) skriver att rapporter har visat att ryttare efter en dålig tävlingsprestation, har tagit ifrån hästen mat och vatten eller inte gett hästen uppmärksamhet. Författarna menar att det inte finns några fördelar med denna metod i relation till att öka prestationen hos hästen. En stor oro kring hästvälfärden finns vid användning av denna metod av negativ bestraffning som kan klassas som djurplågeri enligt McLean & Christensen (2017).

Timing

I en studie av Egenvall et al. (2012) visade det sig att en lägre spänning i tygeltaget resulterade i att hästen gjorde mindre motstånd. Därför anser forskarna att mindre tygeltag som upprepas flera gånger är att föredra och hjälper hästen att uppnå det önskade beteendet. Genom att ge eftergift upprepade gånger varje gång hästen närmar sig det önskade beteendet är sannolikheten mindre att hästen gör ett oönskat beteende (Egenvall et al. 2012). Författarna belyser vikten av att uppmärksamma vilket beteende som hästen associerar med trycket och eftergiften, vilket är en avgörande del i processen. Det betyder att beteendet som hästen visade innan eftergiften blir förstärkt. Hästen kommer därför med stor sannolikhet att uppnå det önskade beteendet igen i liknande situationer enligt Egenvall et al. (2012). Vidare skriver författarna att det inte finns något konkret svar på när den optimala tidpunkten för eftergiften ska ske. Timingen är oerhört viktig inom hästträningen för att i största mån förstärka det önskade beteendet (Egenvall et al. 2012). Författarna förklarar att när timingen sker i rätt ögonblick tar ryttaren en förhållning i tygeln och direkt när hästen saktar av lättar ryttaren på spänningen. Vidare förklarar författarna att när timingen inte sker i rätt ögonblick kan vara vid ridning av övergångar, där ryttaren omedvetet kan ge hästen motsatta signaler. Det kan leda till svårigheter för hästen att veta vad det önskade beteendet är. Författarna skriver att under ridlektioner bör det övergripande fokuset vara att ryttaren ska rida med en mjuk och följsam hand. Det kommer att förbättra välfärden för hästarna (Egenvall et al. 2012).

3 Material och metoder

3.1 Datainsamling

I denna studie har redan inspelat filmmaterial använts för att studera ridlärares feedback under ridlektioner. Nio filmer med tre olika elever och ridlärare har studerats. Filmerna är inspelade under privatlektioner på ridskolor i Sverige och är inspelade under perioden oktober 2017 till maj 2018 (Lundesjö Kvart 2020). Alla tre ridlärare är utbildade till ridlärare nivå II. Två av ridlärarna är även utbildade hippologer. Ridlektionernas längd varierar mellan cirka 40 och 60 minuter. Ridlektionerna spelas in både från ett av hörnen i ridhuset och genom att ridlärarna har en go-pro kamera placerad på huvudet för att få filmat utifrån ridlärarens perspektiv. Ridlärarna och eleverna hade mikrofoner på sig under inspelningarna.

Filmmaterialet har observerats och allt tal och de handlingar som syns i bild har transkriberats. Under transkriptionerna av filmerna har klockslag skrivits med som gör det enkelt kunna gå tillbaka till den filmfrekvens som behövdes se om. Det kunde vara svårt hinna skriva ner det som skedde och därför har korta sekvenser av filmerna spelats upp för att sedan pausa filmerna efter de olika situationerna. För att analysera det som filmerna visar har materialet detaljgranskats och en problematisering av varför något händer i ett visst ögonblick har kunnat göras. När allt material transkriberats har bådas anteckningar slagits samman för att se om vi uppfattat materialet på samma sätt.

3.2 Analys

Filmerna har granskats med hjälp av multimodal interaktionsanalys för att studera vad ridlärarna säger i relation till elevers handling och hästens beteende. Syftet med multimodal interaktionsanalys är att studera kommunikationen mellan individer med hjälp av olika verktyg, exempelvis rösten eller kroppsspråket (Broth & Keevallik 2020). För att problematisera det som filmerna visar har materialet detaljgranskats för att fundera på varför något händer i det ögonblicket.

De sammanställda transkriptionerna av de filmade lektionerna har bearbetats genom att en kategorisering har gjorts av vilken återkoppling som ges och vilka handlingar som utförs. Detta har genomförts med hjälp av att varje del av den operanta inläringen har färgmarkeras: positiv förstärkning, negativ förstärkning

och positiv bestraffning. Under filmerna visades ingen form av negativ bestraffning och därför är det inte medräknat i resultatet. Det ridlärarna och eleverna säger samt vad eleverna gör har delats in utifrån de olika färgmarkeringarna. Varje färgkategori har sedan räknats för få fram ett överskådligt resultat. Alla handlingar som sker i filmerna syns inte tydligt vid alla situationer och därför baseras resultatet på de handlingar som syns och det som sagts i filmerna. Exempel på situationer där det inte tydlig framgår om en handling utförts var elevens agerande utifrån ridlärarens instruktion. I denna studie tolkas oönskade beteenden som ett beteende hästen gör och som människan i situationen inte vill ha. Det kan exempelvis vara att hästen inte lyssnar framåt för framåtdrivande hjälper eller att hästen inte flyttar sig sidwärts för sidförande hjälper.

Tabell 1. Visar en beskrivning av betydelsen av principerna för operant inläring.

	Negativ Något tas bort	Positiv Något läggs till
Ökar sannolikheten till upprepning	Negativ förstärkning Ex. Eftergift på tygeln	Positiv förstärkning Ex. Klappa på halsen
Minskar sannolikheten till upprepning	Negativ bestraffning Ex. Ta bort något som hästen "vill" ha	Positiv bestraffning Ex. Använda ridspöt

3.3 Etiska överväganden

Vid alla forskningsprojekt är det enligt Vetenskapsrådet (2017) viktigt att utvärdera om projektet kräver fysiskt ingrepp på en person, eller om metoden syftar till att kunna skada medverkande psykiskt och fysiskt. Det är också viktigt att utvärdera om forskningsprojektet innebär hantering av de medverkandes personuppgifter. (Vetenskapsrådet 2017) Det material som har använts i denna studie är en del av ett större insamlat material (Lundesjö Kvart 2020). Det betyder att det inte har genomförts en etikprövning för aktuell studie. Vetenskapsrådet (2017) förklarar att en etikprövning särskilt genomförs om forskningen innefattar människor eller djur.

Vid val av citat är det också viktigt att tänka på etiska överväganden. Genom att citera något som sagts i materialet speglas en trovärdig bild av situationer som uppkommit. (Vetenskapsrådet 2017) Citaten som har använts i denna studie speglar det ridläraren eller eleven sagt som vi anser är relevant till studiens ämne men inget citat som kan kopplas till någon speciell informant har tagits med. Vetenskapsrådet (2017) skriver att hanteringen av filmat material och förvaringen av materialet ska vara oåtkomligt för obehöriga. Filmmaterialet som använts i denna studie har förvarats på var och en av våra lösenordskyddade datorer. Detsamma gäller det transkriberade materialet. Detta material har enbart delats med handledare. När

studien genomförts och fått sitt godkännande har filmerna och det transkriberade materialet raderats. Alla personer som har deltagit i filmerna har gett sitt godkännande. Eleverna som deltog i filmerna har i denna studie namngetts med fingerade namn.

3.4 Trovärdighet

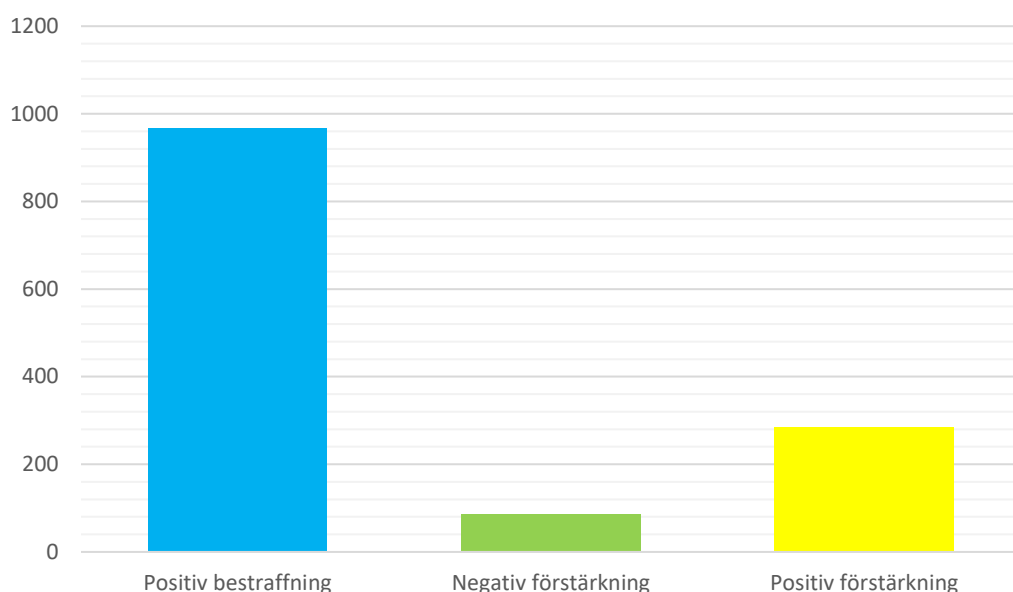
För att få olika synvinklar på materialet har vi använt oss av triangulering (Olsson & Sörensen 2021). Det innebär att vi först har tittat på filmerna och fört anteckningar var för sig innan vi jämfört analyserna med varandra. Denna metod har bidragit till ett mer tillförlitligt resultat eftersom sannolikheten att fler handlingar har uppmärksammats under analyserna. Författarna till denna studie är aktiva ryttare vilket bidrar till ökad förståelse om ämnet.

4 Resultat

4.1 Lärmiljö

Alla ridlektioner hölls inomhus i ridhus, förutom en som hölls utomhus i paddock. Under Lenas lektioner pratade hon och ridläraren mycket med varandra. Stora delar av det som sades var irrelevant i förhållande till ämnet för ridlektionerna. Ridläraren talade inte direkt till hästen under ridlektionerna. Hannas ridlärare pratade i stället mycket med hästen under ridlektionerna i form av att ge hästen beröm när den ansågs göra det som önskades. Hanna och ridläraren förde en dialog med varandra under ridlektionerna. Marias ridlärare gav instruktioner frekvent under ridlektionernas gång. Under ridlektionerna talar Marias ridlärare till hästen ett fåtal gånger. Alla tre ridelever pratar till hästen på olika sätt och vid olika situationer under lektionernas gång.

Gemensamt för de nio ridlektionerna är att vid ett eller flera tillfällen använde eleverna rösten som komplement för att förstärka ett visst beteende. För att få hästen att lugna tempot eller byta till en lägre gångart har benämningar som ”ptro” eller ”whoa” använts. Vid upprepade tillfällen förstärkte eleverna galoppfattningarna genom att säga ’galopp’ i samband med att den antagna hjälpgivningen gavs. Filmerna visar att ridlärarna inte använde sig av röstkommandon riktat till hästarna. Ridlärarna vävde in kommandon i längre meningar och dessa var riktade till vilken ridväg eleverna skulle rida.

Figur 1. Stapeldiagram som visar den totala användningen av de olika principerna för inläring hos alla ridlärare och elever under nio ridlektioner.

4.2 Lenas ridlektioner

4.2.1 Lektion 1

Lenas första ridlektion innehöll trav och gallopparbete på volterna där tempot och volternas storlek varierades. Ridpasset innehöll också sitsträning med fokus på att inte driva hela tiden. Det förekom också skänkelvikning på diagonalen. Ljudet från Lenas mikrofon försvann under cirka tio minuter och kom sedan tillbaka av sig självt.

Under ridlektionerna som Lena deltog i användes positiv bestraffning vid majoriteten av gångerna. Det yttrade sig i att eleven använde upprepade smackningar för att få hästen att hålla i gång en gångart, övergång till ny gångart eller för att öka steglängden i den befintliga gångarten. Ridläraren använde positiv bestraffning i form av att uppmana eleven att mana på hästen med skänklarna eller för att från marken använda smackningar när hästen inte upplevdes bjuda framåt. Det förekom också tillfällen då ridläraren indirekt instruerade att förstärka hjälperna. Det var vid dessa tillfällen svårt att tolka om eleven förstärkte hjälperna eftersom det inte syntes på filmerna. Positiv bestraffning genom att ridläraren uppmanade att använda ridspöt förekom också.

*“Dutta till med spöt”
“En gång till”*

Under första lektionen uppmanade ridläraren att Lena inte skulle driva på hästen med benen hela tiden. Negativ förstärkning användes vid minst antal tillfällen under lektionens gång. På filmerna var det svårt att tolka om den positiva bestraffningen följdes av eftergift.

*“Du använder skänkeln, och sen tar du bort skänkeln”
“Ta ner din vänstra fot lite till för den bli där och hackar lite”*

Positiv förstärkning användes minst under första ridlektionen. Den positiva förstärkningen yttrade sig i att Lena berömde hästen med rösten eller fysiskt med att klappa om hästen på halsen. Ridläraren använde positiv förstärkning under några tillfällen där ridläraren vävde in den positiva förstärkningen i en mening. Det tolkades som att den positiva förstärkningen från ridläraren var mer riktat åt eleven än åt hästen.

“Kan du inte ta till spöt så att han blir lite pigg, såja. Ha kvar innerskänkeln där, jättebra”

4.2.2 Lektion 2

Under andra ridlektionen övade Lena på att använda drivande hjälper och få rätt effekt av skänkeln. Det gällde framför allt den högra skänkeln och för att motverka problemet flyttades hästen undan högerskänkel och vände sedan vänster i tagen bakdel. Avslutande övning var programdelar ur dressyrprogram.

Till största del användes positiv bestraffning under andra lektionen. Feedbacken användes genom att Lena själv smackade på hästen att bjuda på mer framåt. Ridläraren uppmanade eleven att dutta till hästen några gånger med ridspöt. Till största del uppmanade ridläraren att med hjälp av skänklarna driva på hästen framåt. Vid några tillfällen förstärkte ridläraren instruktionen att driva på hästen mer framåt genom att upprepa samma uppmaning flera gånger. Enstaka gånger uppmanade ridläraren eleven att krama mer i en tygel.

*“..och gå, gå, gå, gå. Det händer för lite, händer för lite, gå, gå, gå, gå”
“Så lägger du till båda benen, ber honom galoppa lite mer. Så båda benen nu”*

Negativ förstärkning användes ett fåtal gånger under Lenas andra ridlektion. Under denna lektion yttrade sig negativ förstärkning genom att ridläraren uppmanade att inte klämma med skänklarna. Vid ett tillfälle gav ridläraren instruktionen att göra en halvhalt. Det instruerades inte hur en halvhalt genomförs.

“Släpper du knät så att du inte spänner dig fast”

Den positiva förstärkningen användes några gånger under andra ridlektionen. Lena själv klappade om hästen några gånger. Andelen positiv förstärkning användes till största del av ridläraren som poängterade när en rörelse genomfördes som önskat. Ridlärarens användning av principen tolkades vara mer riktad mot eleven än åt hästen. Ridläraren använde positiv förstärkning enskilt och invävt i en längre mening. Oftast ändrade ridläraren tonläge när berömmet sades.

“Såå, och lite mer skänkel, lite mer kräm i honom. Såå rätt”

4.2.3 Lektion 3

Lenas tredje ridlektion innehöll voltarbete på små och stora volter. Med syfte att öva på samsidig hjälpgivning och att böja hästen i innersidan. Där efter innehöll övningen övergångar mellan skritt och galopp på serpentinbågar. Huvudfokuset denna lektion var att behålla underskänkeln framme eftersom den åkte bakåt upprepade gånger.

Den positiva bestraffningen var även dominerande under Lenas tredje ridlektion. Likt de andra lektionerna användes positiv bestraffning i form av att eleven smackade på hästen när den inte bjöd fram tillräckligt. Ridläraren använde smackningar vid flera tillfällen. Ridläraren uppmanade att driva på hästen mer med skänklarna upprepade gånger. I samband med det vävde ridläraren in smackningar. Vid några tillfällen uppmanade ridläraren Lena att använda ridspöt för att förstärka framåtdrivande skänkelhjälp. Ridläraren använde andra ord för att uppmana att driva hästen framåt. Vid dessa tillfällen gick det inte att urskilja om eleven drev hästen framåt eller inte.

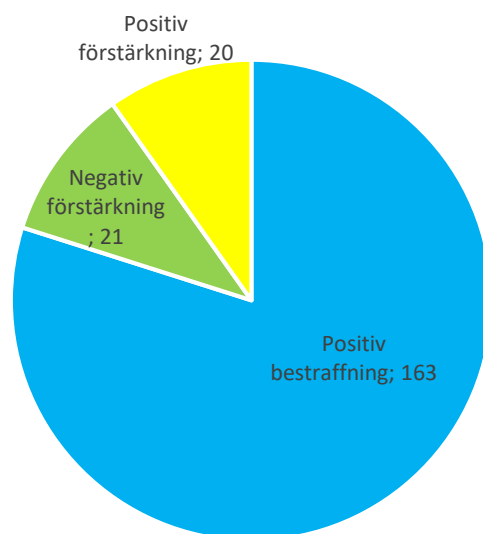
“Nu knacka på lite, kläm inte utan knack, knack, knack, knack”
*“*smackar* Knacka på, snabba skänklar”*

Negativ förstärkning yttrades ett fåtal gånger under tredje ridlektionen. De gånger ridläraren använde negativ förstärkning var för att uppmana Lena att inte driva med skänkeln hela tiden mot hästen. På filmerna var det svårt att se om eleven slutade driva efter ridlärarens uppmaning.

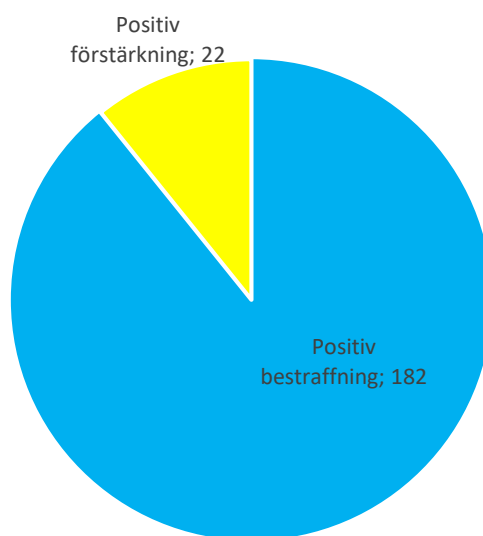
“Kontakten med sporren, tänk att du tar bort den och när du vill använda den så använder du den”

Under Lenas tredje ridlektion användes positiv förstärkning ett fåtal gånger. Det yttrade sig i att eleven klappade om hästen några gånger under lektionens gång. Ridläraren använde positiv förstärkning några gånger och då gav ridläraren beröm i samband med att instruktion gavs i en mening och enskilt.

“Så kickar du igång honom direkt, jättefint”

Figur 2. Cirkeldiagram som visar ridlärarens fördelning av instruktioner gällande positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till eleven Lena.

Figur 3. Cirkeldiagram som visar Lenas fördelning av positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till hästen.

4.3 Hannas ridlektioner

4.3.1 Lektion 1

Första ridlektionen innehöll ridning på åttvolt där Hanna skulle vända hästen på vändningspunkterna. Sedan innehöll övningen ridning på diagonalen in mellan två bommar. Huvudfokuset låg på att inte driva med skänkeln hela tiden.

Under lektion ett användes positiv bestraffning flest antal gånger. Den positiva bestraffningen yttrade sig i att ridläraren instruerade Hanna att förstärka skänkeln eller att leda mer med tygeln. Ridläraren instruerade eleven att förstärka framåt-drivande skänkelhjälp för att få hästen att gå mer framåt och för att förstärka vändande hjälper för att vända hästen. Vid något tillfälle instruerade ridläraren att eleven skulle lyfta upp hästens huvud och driva på hästen framåt. Till största del användes den positiva bestraffningen genom att Hanna smackade på hästen när den inte upplevdes gå fram för skänkeln tillräckligt. Vid enstaka tillfällen instruerade ridläraren att bibehålla energin hos hästen med hjälp av ridspöt.

*“Lyfter du upp huvudet lite på honom och lägger på lite ben”
“En växel upp och vänd”*

Den negativa förstärkningen under första lektionen yttrade sig i att ridläraren uppmanade Hanna att ge efter på tygeln några gånger under lektionen. På filmerna syntes det att hästen hamnade bakom lodplanet och vid något tillfälle uppmanade ridläraren att eleven skulle lyfta upp huvudet på hästen. Enstaka gånger syntes det på filmen att eleven gjorde uppresande tygeltag.

“Vad händer om du länger ut tygeln lite, läng tygeln lite successivt”

Till skillnad från Lenas första lektion där positiv förstärkning användes minst, var positiv förstärkning en större del av feedbacken som användes under Hannas första lektion. Eleven berömde hästen med rösten många gånger både på uppmaning av ridläraren och självmant. Ridläraren använde positiv förstärkning både genom att ge instruktioner att klappa om hästen och genom att uttrycka att hästen var duktig, eller att det såg bra ut. Majoriteten av gångerna höjde ridläraren rösten med en positiv ton, i samband med att den positiva förstärkningen gavs. Några gånger användes förstärkningen i en längre mening.

*“Kan du gå ner till skritt där, pusta lite, klappa honom. Pusta, klappa”
“Sååå, duktig, duktig, duktig. Lite höger, lite höger, braaa”*

4.3.2 Lektion 2

Denna ridlektion reds utomhus. Övningarna innehöll ridning på volt i trav och galopp. Lektionen innehöll också ridning på åttvolt där Hanna vände hästen på vändningspunkterna. Fokuset låg på att hästen skulle vara rak.

Den positiva bestraffningen yttrades till största del i att Hanna använde smackningar för att få hästen att bjuda mer framåt. Vid enstaka tillfällen uppmanade ridläraren henne att använda ridspöt. Det förekom oftare att ridläraren uppmanade att använda mer skänkel. Det förekom också att ridläraren instruerade eleven att lyfta upp hästens huvud när hästens form blev för låg. Ridläraren var tydlig i instruktionerna när Hanna skulle mana på hästen mer framåt och förstärkte ofta instruktionerna genom att först tala om vad hästen ska göra och sedan vilken signal eleven skulle ge.

“Han ska följa till höger, starkare vänsterskänkel”

Ridläraren gav Hanna instruktioner om att lätta på tygeln några gånger under den andra ridlektionen. Det kunde också yttra sig i att ridläraren uppmanade att röra på fingrarna för att ha en mjuk hand. Vid ett tillfälle bad ridläraren eleven att ge efter på båda tyglarna och det syntes tydligt på filmen att eleven förde fram båda händerna för att sedan föra händerna tillbaka till ursprungspositionen. Flertalet gånger uppmanade ridläraren att slappna av för att inte klämma med skänkeln hela tiden. Ridläraren bad Hanna att “andas” och eftersom det inte syntes på filmen var det svårt att tolka om instruktionen genomfördes eller inte. Vid ett tillfälle blir hästen rädd för något och spänner till. Ridläraren uppmanar eleven att rida vidare.

*“Vad händer om du går fram med båda händerna”
“Driv när du behöver, och slappna av i skänkeln sen”*

Hanna använde själv positiv förstärkning i form av att berömma hästen med rösten flera gånger under den andra ridlektionen. Ridläraren använde också positiv förstärkning många gånger och uppmanade att klappa om hästen. Ridläraren betonade ofta berömmet men det förekom också att berömmet var en del av en längre mening. I situationen där hästen blev rädd för något talar eleven lugnande med hästen. När hästen frustar berömmar ridläraren och eleven hästen med rösten. I slutet av ridlektionen står hästen uppställd där både Hanna och ridläraren klappar om hästen.

*“ Bra, det gillar han också, då blir han också glad, jättebra, klappa med vänsterhanden”
“Gör halt framför mig. Bra, klappa där”*

4.3.3 Lektion 3

Under ridlektionen fokuserades det på att inte driva konstant med skänkeln och att det är insidan av vaden som driver hästen framåt. Framridningen innehöll tempoväxlingar och sedan innehöll övningen att rida rakt fram och vända höger eller vänster. Sedan red Hanna på volt likt en sexkant. Avslutande övning var på volt och innehöll skänkelvikning för att sedan att öka och minska volten i galopp.

Under Hannas tredje lektion användes positiv bestraffning likt de tidigare lektionerna i form av smackningar för att driva hästen mer framåt. En av övningarna under ridlektionen var sidwärts och vid några tillfällen instruerade ridläraren att eleven skulle förstärka den sidförande skänkelhjälpen. Enstaka gånger uppmanade ridläraren att driva på hästen mer framåt eller att leda med någon av tyglarna. Vid ett tillfälle bad ridläraren att eleven skulle använda ridspöt för att behålla energin hos hästen.

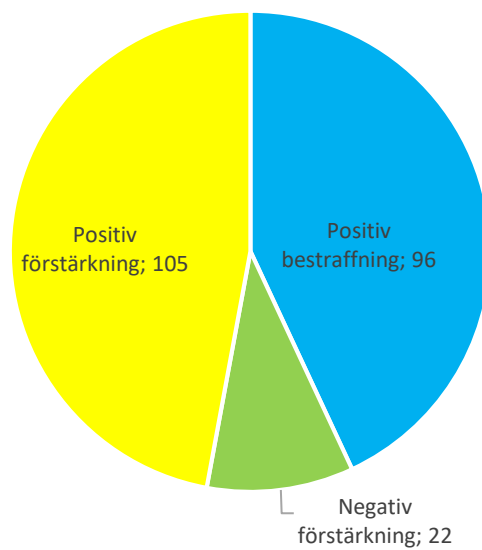
“Mera tvärning, mera tvärning, där är bra”

Likt de andra två lektionerna som Hanna red instruerade ridläraren även under den tredje lektionen att mjukna i handen eller att gå fram med båda händerna utefter mankammen. Vid två tillfällen uppmanar ridläraren att överdriva eftergiften. Det tolkas som att ridläraren önskar mer eftergift på tygeln. På filmen är det svårt att se om det gavs en tydlig eftergift eller inte. Vid det andra tillfället i samband med att instruktionen ges, ger ridläraren beröm och därför tolkas det som att Hanna gav efter på tygeln.

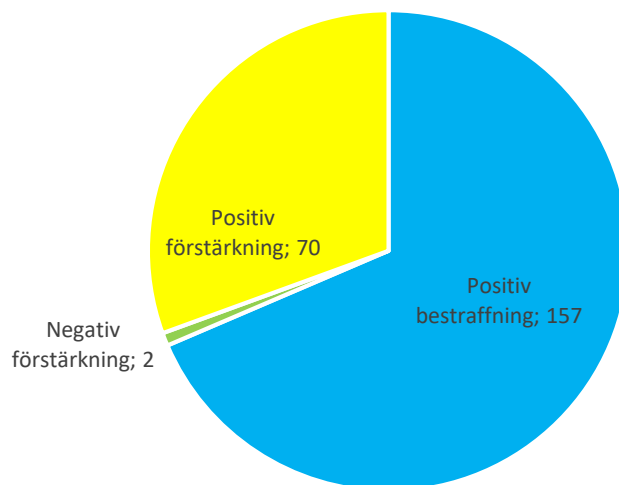
*“Nu går vänsterhanden lite bakåt, överdriv ta fram handen och lite ut”
“Överdriv, där är rätt med vänsterhanden. Rätt så, duktig”*

Vid tredje ridlektionen användes positiv förstärkning många gånger. Hanna själv berömde hästen med rösten och det skedde ofta i samband med att ridläraren också använde positiv förstärkning med hjälp av rösten som beröm. Hanna klappade också om hästen och ridläraren uppmanade att klappa om hästen vid några tillfällen. Vid något tillfälle användes positiv förstärkning i samband med en instruktion och vid flera tillfällen gavs feedbacken enskilt gentemot hästen.

“..och duktig, och duktig, klappa lite grann”

Figur 4. Cirkeldiagram som visar ridlärarens fördelning av instruktioner gällande positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till eleven Hanna.

Figur 5. Cirkeldiagram som visar Hannas fördelning av positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till hästen.

4.4 Marias ridlektioner

4.4.1 Lektion 1

Under första lektionen övade Maria på att böja och svänga på serpentiner längs långsidan för att sedan flytta ut för innerskänkel. Sedan innehöll ridlektionen galoppfattningar på volt med avbrott till trav, skänkelvikning över hörnlinjen, 10 meters volter i trav med galoppfattning ur volten, halvt igenom i galopp för att fortsätta i förvänd galopp efter långsidan och avslutningsvis red eleven skänkelvikning i skritt och trav.

Under Marias första lektion var smackningar gentemot hästen för att få den att driva på mer framåt, en stor del av den positiva bestraffningen. Lektionen innehöll sidvärtsrörelser vilket innebär att större delen av instruktionerna som ridläraren gav innehöll uppmaningar att driva hästen mer åt sidan. Ridläraren uppmanade eleven att vara snabb i skänkeln upprepade gånger. Vid några tillfällen instruerade ridläraren att fånga upp hästen på ytterygeln. Ridläraren använde smackningar några gånger när energinivån hos hästen upplevdes som låg. Uppmaningar att peta till hästen med ridspöt för att bibehålla energin förekom vid några tillfällen.

*“Snabb i klacken, snabb i klacken och bromsa upp på höger tygeln”
“..och innerskänkel nu, putta ut honom. Ja putta mer”*

Negativ förstärkning användes dubbelt så många gånger under Marias första ridlektion som under Lena och Hannas första lektioner. Ridläraren uppmanade eleven att mjukna i handen upprepade gånger under ridlektionen. Vid några av tillfällena gav ridläraren instruktionen att mjukna i handen i samband med att rörelsen genomfördes med ett bra resultat. Ridläraren gav också instruktionen att lätta av i tygeln efter en instruktion att ta i tygeln.

*“Bra, bra, bra och lätta på inner”
“Snabb nu i ytterygel, nappa lite och lätta”*

Under Marias första lektion användes positiv förstärkning i mycket liten grad. Ridläraren gav beröm verbalt när en uppgift löstes som önskat. Ridläraren gav beröm i en enskild mening några enstaka gånger. Till största del var berömmet en del av en längre mening. Maria gav hästen beröm verbalt med rösten blandat med att ge hästen klappar på halsen under några tillfällen.

“Bra, bra, bra och lätta på inner. Det är riktigt”

4.4.2 Lektion 2

Ridlektionen innehöll ridning på raka spår i form av kvartslinjen där Maria red övergångar och tränade på att ställa åt båda håll. Detta reds i trav och galopp. Hästen

skulle vara rak i kroppen och fortfarande spåra trots varierande ställning. Avslutningsvis red eleven skänkelvikning. Fokuset låg på sitsen och att släppa ner benen och att inte dra upp hälar.

Likt Lena och Hannas andra lektioner var smackningar från ryttaren en stor del av den positiva bestraffningen för att få hästen att driva på framåt. Ridläraren använde också positiv bestraffning genom att vid några tillfällen smacka på hästen från marken. Ridläraren uppmanade Maria att leda med yttertygeln för att hålla halsen på hästen rak i övningen. Likt de andra ridlärarna instruerades det att eleven skulle driva hästen framåt med hjälp av skänkeln. Det förekom att eleven instruerades att använda ridspöt för att behålla energin i hästen. För att förstärka instruktionen upprepade ridläraren samma instruktion flera gånger.

“Jag säger till när du ska trycka, nu, nu, nu, nu”

Under ridlektion två användes negativ förstärkning flest gånger av Marias ridlektioner. Ridläraren uppmanade eleven att mjukna i handen flera gånger under ridlektionen. Instruktionerna att lätta på tygeln förekom oftast i samband med instruktioner där positiv bestraffning användes.

“Fram, högerskänkeln på. Ja så du underhåller den där högerbogen och ställ om höger, forma höger och lätta vänster”

Positiv förstärkning användes inte många gånger under andra ridlektionen. I början av lektionen berömde Maria hästen med rösten upprepade gånger. Hästen upplevdes spänd för hörnet som kameran var placerad i och då talade eleven lugnande med hästen vid passering av hörnet. Ridläraren använder positiv förstärkning ett fåtal gånger när genomförd rörelse blev som förväntat.

“Sluta bry dig nu Nemo. Hon har stått där jättelänge, såja bra”

4.4.3 Lektion 3

Marias sista ridlektion började med att hästen reds i en låg och rund form på raka spår och tränade sedan på galoppfattningar. Avslutningsvis övade eleven på skänkelvikning i höger galopp.

Tredje lektionen dominerades även av positiv bestraffning. Vanligast var att eleven smackade på hästen att driva på mer framåt. Ridläraren manade också på hästen att gå mer fram genom att smacka från marken. I några av instruktionerna sade inte ridläraren direkt att Maria skulle driva på hästen framåt med skänklarna utan ridläraren använde i stället andra ord i dessa instruktioner. För att förstärka instruktionen upprepade ibland ridläraren samma instruktion flera gånger efter varandra. Några av instruktionerna som gavs innebar att eleven skulle använda ledande tygeltag i en övning. Vid två tillfällen uppmanade ridläraren att använda ridspöt.

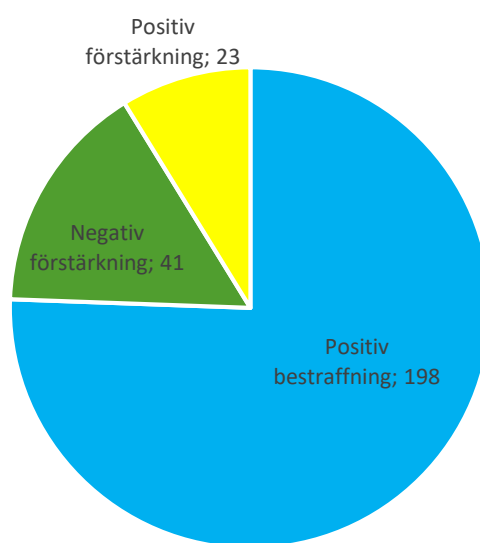
“Driv med högerskänkeln, lite mera högerskänkel. Mera högerben, knacka på, knacka på. Pang, pang, pang”

Marias ridlärare uppmanade att vara mjuk i handen majoriteten av gångerna som negativ förstärkning användes under den tredje ridlektionen. Vid ett tillfälle ger ridläraren instruktionen att eleven skulle sitta stilla i sadeln och inte driva hästen framåt med sätet.

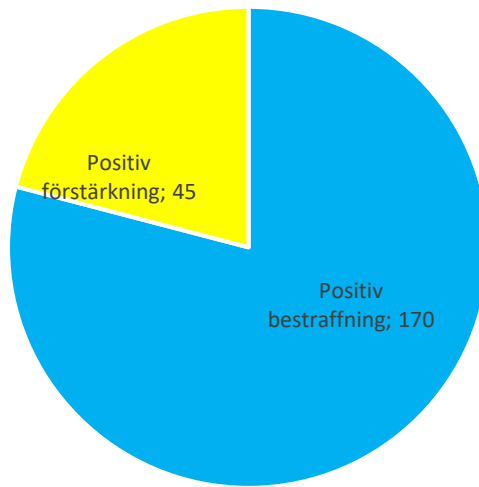
“..och så sitter du stilla och nästa gång när du behöver driva så går du på honom med spöt i stället”

Under Marias tredje lektion användes positiv förstärkning genom att eleven berömde hästen med rösten och klappa om hästen. Ridläraren använde feedback genom beröm i samband med instruktioner vid några tillfällen. Det förekom att ridläraren gav beröm enskilt också. Vid ett tillfälle uppmanade ridläraren att eleven skulle ge hästen beröm när övningen genomförts med önskat resultat. I samband med uppmaningen gav eleven hästen beröm med rösten.

“Rid framåt, rid framåt, och flytta. Bra, bra, beröm”

Figur 6. Cirkeldiagram som visar ridlärarens fördelning av instruktioner gällande positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till eleven Maria.

Figur 7. Cirkeldiagram som visar Marias fördelning av positiv bestraffning, negativ förstärkning och positiv förstärkning till hästen.

5 Diskussion

5.1 Användning av positiv bestraffning

Resultatet visade att positiv bestraffning var den vanligaste typen av feedback att använda gentemot hästen under de nio ridlektionerna. Samtidigt som Eisersjö et al. (2019) skriver att positiv bestraffning inte bör vara den princip som används mest. Resultatet medför en viss oro i relation till att positiv bestraffning var dominerande. McLean & Christensen (2017) skriver att positiv bestraffning, som innebär att ett stimuli läggs till vid ett oönskat beteende, kan bidra till att hästen känner obehag om stimulit används på fel sätt. Resultatet visade att positiv bestraffning yttrade sig i drivande skänkel, smackningar eller tillägg av ridspöt. McLean & Christensen (2017) menar att användningen av positiv bestraffning bör minimeras eftersom hästens inlärningsförmåga inte förbättras vid användning av enbart positiv bestraffning. Ridlärarna använde positiv bestraffning genom att uppmana eleverna att driva hästarna mer framåt och vid några tillfällen smackade ridlärarna på hästarna från marken. Utifrån filmmaterialet var det svårt att tolka hur mycket eleverna använde drivande skänklar. Vid några tillfällen förstärkte ridlärarna instruktionerna att driva hästarna framåt genom att upprepa instruktionerna flera gånger. Tidigare forskning av Lundesjö Kwart (2020) har visat att elever är snabba med att efterkomma ridlärarens instruktioner. Därför kan det tolkas som att eleverna drev mer när ridlärarna uppmanade till det.

Som nämnt är det svårt att få en uppfattning om hur mycket skänkeln används eftersom det inte syns tydligt på filmerna. Därför går det inte att urskilja om skänkeln alltid driver hästen framåt eller om den vid något tillfälle inte låg i drivande position. Det vill säga att det kan ha förekommit att eleverna driver hästarna framåt trots att hästen reagerade på den tidigare impulsen från skänkeln. Samtidigt som det också är möjligt att eleverna slutade driva trots att hästen inte lyssnade framåt för skänkeln. McLean & Christensen (2017) skriver att timingen är en svårighet vid användning av positiv bestraffning då det är svårt för ryttaren att bestraffa det exakt oönskade beteendet, utan att ett annat beteende bestraffas. Gemensamt för elevernas tre ridlektioner var att ridlärarnas mest använda instruktion innehöll uppmaningar att driva hästen mer framåt. Det går därför att anta att det inte har skett någon inlärning hos hästen då samma problematik kvarstod.

Efter observationerna av filmer går det att ställa tanken att felanvändning av negativ förstärkning kan ha lett till att positiv bestraffning uppstod utan avsikt. Det kan ha varit så att ridlärarens instruktion gavs vid fel tillfälle eller att elevernas signaler upprepades och genomfördes på fel sätt. I dagsläget är dessa tankar omöjliga att svara på och är något som ridlärare borde ha i åtanke vid instruktionsgivning.

5.2 Användning av negativ förstärkning

En av de vanligaste typerna av negativ förstärkning som ridlärarna använde var att ge eleverna instruktionen att ge eftergift på tygeln. Det är svårt att utifrån filmerna tolka när och om eleverna gav efter på tygeln. Därför går det inte att konstatera att den negativa förstärkningen förstärkte det önskade beteendet utifrån filmerna. McLean och Christensen (2017) skriver att tygeltag i samband med att hästen är i rörelse är svårt. Författarna menar att det krävs stor ridskicklighet för att feedbacken ska kunna förstärka ett önskat beteende. Det betyder att ryttaren måste lätta i tygeln i samma sekund som det önskade beteendet uppstår (McLean & Christensen 2017). Egenvall et al. (2012) skriver att det inte finns ett konkret svar på när den optimala tidpunkten för när eftergiften bör ske. Samtidigt visar forskning att ju fler upprepningar av exempelvis tygeltag desto snabbare kommer resultera i att hästen bromsar (Egenvall et al. 2012). På grund av att det inte gick att urskilja om eleverna lättade på tygeln i dessa situationer var det omöjligt att se vilken effekt eftergiften gav på hästarna.

Både Hanna och Marias ridlärare uppmanade eleverna att lätta i handen. Genom att jämföra elevernas ridlektioner går det att konstatera att det på filmerna syntes tydligt att Hannas häst hamnade bakom hand medan dessa situationer inte uppstod under Marias lektioner. När Hannas häst hamnade bakom hand uppmanade ridläraren att eleven skulle gå framåt med handen. På filmerna syntes det tydligt att eleven gick framåt med handen längs mankammen. I relation till Maria är det intressant att fundera kring om eleven red med mer spänning på tygeln jämfört med de andra eleverna. Eftersom studien inte innehöll mätningar på tygeltagens spänning går det inte att svara på. I stället går det att fundera kring varför ridläraren gav Maria instruktioner att lätta i handen. Var instruktionerna riktade mot hästens inläring? Eller var instruktionerna fokuserade på att hästen skulle känna sig tillfreds? McLean & Christensen (2017) menar att negativ förstärkning är ett ämne som många inte är medvetna om vad det innebär. Författarna menar också att det är viktigt att ryttarna är medvetna om hur exempelvis tygeltag ska användas. Om Maria var medveten om varför ridläraren uppmanade att lätta i tygeln går inte att svara på utifrån filmerna. Ridläraren uppmanade dock Maria att lätta i tygeln flertalet gånger och därför går det att tolka som att eleven inte var medveten om betydelsen av negativ förstärkning eftersom samma problem kvarstod. Det finns forskning genomförd av Eisersjö et al. (2021) där resultatet visade att hästarna kan lära sig att gradvis reagera på lägre tygelspänning om den negativa förstärkningen används i rätt ögonblick. I Marias fall var spänningen på tygeln förmodligen för hård och det går inte att svara på varför den var det. Samtidigt som studien av Eisersjö et al.

(2021) visar att det inte krävs att ryttaren ska rida med hård spänning på tygeln för att hästen ska lyssna.

Efter att ha analyserat filmerna kan eleverna tolkas vara förmedlare av feedbacken mellan ridlärare och häst. Det betyder att ridläraren ger eleven en instruktion, instruktionen tas in av eleven och eleven agerar utifrån instruktionen. För att ryttaren ska förstärka ett önskat beteende i rätt sekund krävs det att ridläraren kan förutsäga att beteendet kommer att ske och i tid ge eleven instruktionen som förstärker det önskade beteendet. Egenvall et al. (2012) skriver att en avgörande del i processen av negativ förstärkning är eftergiften, samtidigt som människan måste bli medveten om och uppmärksamma vilket beteende som hästen associerar med trycket. Det kan tolkas som att om varken ridlärare eller ridelev är medvetna om processen kommer ett lärande hos hästen aldrig ske. Eftersom användningen av negativ förstärkning var låg kan det tolkas som att ridlärarna inte var medvetna om vilken betydelse negativ förstärkning har för hästens inläring. Om ridlärarna hade varit medvetna om den operanta inläringens principer i relation till hästens inläring hade möjligtvis undervisningen präglats av det. Vilket hade lett till att rideleverna hade fått ta del av det i undervisningen

Filmmaterialet visade att en stor del av instruktionerna som ridlärarna gav till eleverna enbart innehöll positiv bestraffning. Det framgår inte att den positiva bestraffningen följdes av negativ förstärkning. Detta beskriver McLean & Christensen (2017) som en av svårigheterna med negativ förstärkning. Det är intressant att ridlärarna inte använder sig mer av negativ förstärkning i instruktionerna vilket kan grunda sig i att ridlärarna inte förstår eller lägger vikt vid betydelsen av negativ förstärkning. McLean och Christensen (2017) beskriver det som ännu en av svårigheterna med negativ förstärkning. Författarna menar också att ryttarna inte alltid förstår betydelsen av denna metod. Det är viktigt att vara medveten om den negativa förstärkningens betydelse (McLean och Christensen 2017). Författarna menar att det är när trycket tas bort som det önskade beteendet förstärks.

5.3 Användning av positiv förstärkning

Den positiva förstärkningen skedde i relativt liten grad under alla ridlektioner och till största del yttrade den sig i att eleverna berömde hästarna med rösten eller genom att klappa hästarna på halsen. Som nämnts i teoriavsnittet skriver forskarna att klappa hästarna på halsen inte måste betyda att hästen förstår att den har gjort något bra (McLean & Christensen 2017). Författarna menar att klappa hästen på halsen kan medföra spänningar om hästen kopplar det med positiv bestraffning. Samtidigt som ingen av hästarna som deltog i denna studie visade spänningar i samband med att eleverna klappade om hästarna. Eftersom hästarna inte visade spänningar i samband med att eleverna klappade om dem tolkas det som att hästarna inte kopplade klapparna med positiv bestraffning. McLean & Christensen (2017) skriver att vissa hästar föredrar att bli kliade i stället då det kan medföra ett affiliativt

beteende. Lexing & Östlund (2016) menar att affiliativt beteende är när hästarna nosar på varandra med öronen framåt. Vid träning av häst kan det vara bra att ha i åtanke att olika tillvägagångssätt kan ge olika effekt och se annorlunda ut beroende på individ.

Under Hannas andra ridlektion, som utspelades utomhus på ridbanan, blev hästen rädd och spände till vid ett tillfälle. Det kan tolkas som att ridläraren försöker få hästen att fokusera igen genom att uppmana eleven att rida vidare. På filmen går det inte att se om och hur eleven ”rider vidare”. Hanna talar med hästen lugnande i denna situation och när hästen börjar frusta ger ridläraren hästen beröm med rösten. Det oönskade beteendet i denna situation kan tolkas vara att hästen inte fokuserar och därför uppmanade ridläraren att eleven skulle rida vidare. McLean & Christensen (2017) skriver att om hästen blir skrämdd kan den ha svårt att svara på positiv förstärkning. Författarna menar att utmanade miljöer kan leda till att svaret hästen ger på den positiva förstärkningen inte blir tillförlitliga. Till skillnad från negativ förstärkning som författarna menar ökar i intensitet tills hästen svarar (McLean & Christensen 2017). I denna situation verkade Hannas lugnande ord när hästen var spänd, vara ett bra tillvägagångssätt för att få hästen att slappna av.

Under Hannas ridlektioner kan det tolkas som att positiv förstärkning var en följd av negativ förstärkning. Både ridläraren och eleven visade tydligt på att de var nöjda med beteendet som hästen visade och berömde hästen med rösten och genom att klappa om hästen. Eisersjö et al. (2019) skriver att om ett önskvärt beteende aldrig förstärks kommer hästen inte att lära sig det. I relation till dessa situationer kan det därför antas att hästen förstod att beteendet den nyss visade var något bra, som den förmodligen kommer upprepa igen. För att nå ett så bra resultat som möjligt vid hästräning är en kombination av positiv och negativ förstärkning en effektiv metod (McLean & Christensen 2017). Författarna skriver att det är viktigt att vara medveten om vad som är negativ förstärkning och vad som är positiv förstärkning. Under Lenas ridlektioner använde eleven positiv förstärkning några gånger under ridlektionerna i form av att klappa hästen på halsen. Medan ridlärarens positiva förstärkning mer tolkas vara riktad mot att eleven följde instruktionen. Marias ridlärare instruerade däremot att Maria skulle ge hästen beröm under några tillfällen, som kunde utspela sig i klappar eller genom rösten. Gemensamt för alla tre ridlärare var att den positiva förstärkningen gavs när hästen ansåg gå bra utifrån att eleven agerat rätt i situationen, vilket Ersson (2020) också kom fram till är en vanligt förekommande typ av feedback under ridlektioner.

Som nämnt i resultatet vävdes ridlärarnas positiva förstärkning in i längre meningar och det var därför svårt att tolka om hästarna uppfattade förstärkningen. Därför tolkas förstärkningen mer riktad till att eleverna agerade rätt utifrån ridlärarnas instruktioner. För att ridlärarnas instruktioner ska vara positiv förstärkning gentemot hästen hade det varit önskvärt att ridlärarna tydligt uppmanade eleverna att berömma hästarna. Syftet med positiv förstärkning är att förstärka det önskade beteendet hästen utför (Eisersjö et al. 2019). Därför är ridlärarens roll viktig eftersom ridläraren bör kunna avgöra när hästarna agerar rätt utifrån elevernas signaler.

5.4 Kommandon

Under ridlektionerna visades det tydligt att ridlärare lägger olika mycket vikt vid hästens roll under ridlektioner vilket studien av Ersson (2020) också visade. Varför ridlärarna gav olika mycket positiv förstärkning till hästarna är svårt att svara på. Det kan tolkas som att ridlärarna har olika syn på hästen som medhjälpare eller verktyg under ridlektioner. I Lundesjö Kvarts (2013) studie framkom det att ridlärare har olika syn på hästarna i form av hjälplärare och verktyg. Författaren beskriver att ridlärarna gemensamt ansåg att hästarna alltid försöker hjälpa eleverna. Ridlärarna lade stor vikt vid att hästarna skulle lyssna till kommandon under ridlektionerna (Lundesjö Kvarts 2013). De nio filmer som har observerats i denna studie visar att kommandon under privatlektioner nästintill är obefintliga. Under några tillfällen förekom det att kommandona vävdes in i längre meningar. Det har tidigare forskning om instruktioner vid ridundervisning också visat (Lundesjö Kvart 2013). Det kan därför tolkas som att det är ett vanligt sätt att använda kommandon på vid undervisning av ett ekipage.

I en studie av Thorell (2017) beskrivs att kommandon har använts inom det militära förr i tiden och har levt kvar och anpassats till nutida sammanhang. I studien av Thorell framgår det att ridundervisning tidigare genomfördes med envägs-kommunikation där ridläraren gav kommandon eller instruktioner och eleverna förväntades lyda. Idag ser ridundervisningen annorlunda ut och till största del sker det i dialog mellan ridlärare och elev (Lundesjö Kvart 2013). Varför ridlärarna inte använde sig av kommandon är svårt att svara på. En förklaring kan vara att kommandon ses vara mer riktade till att användas för att en grupp elever ska veta vad de ska göra i stället för att använda kommandon som ett tillvägagångssätt för ridläraren att kommunicera med hästarna under ridlektioner. Lundgren (2017) skriver att ridlärarens språk är en viktig resurs under ridlektioner eftersom ridläraren med hjälp av rösten kan påverka hästarna. Därför bör ridlärare lägga större vikt vid att lära sig använda rösten på rätt sätt för att kunna inverka på hästarna.

5.5 Hållbar hästnäring

Enligt Wolframm et al. (2023) är ridsporten i behov av samt är under en pågående utveckling i relation till det som kallas för "Social license to operate". Resultatet studien visa är ett högaktuellt ämne där ridlärarna riktar det övergripande fokuset på eleverna och i många av situationerna blir hästens roll sekundär. Zetterqvist Blokhuis (2019) beskriver samma problematik och menar att ridlärare behöver ta mer hänsyn till hästarna under ridundervisning. Författarna skriver att det behövs mer forskning inom detta område för att komma fram till hur hästarnas roll ska bli större. En viktig del som kan ses över är ridlärarutbildningarna för nivåerna I-III. Kompetensbeskrivningen för respektive nivå belyser till största del vad ridläraren själv ska ha för riderfarenhet och kompetens samt att ridläraren ska kunna tillämpa olika pedagogiska metoder kopplat till inlärningsmiljön för rideleverna (Svenska

ridsportförbundet 2023a, 2023b, 2023c). Vidare nämns det i kompetensbeskrivningen att ridläraren ska uppmuntra till en förbättrad sits och inverkan i undervisningen. Det framgår också att ridläraren ska ha en korrekt attityd gentemot hästar och ridning samt att hästens bästa alltid ska vara i fokus. (Svenska ridsportförbundet 2023a, 2023b, 2023c) Samtidigt som det inte framgår på vilket sätt hästens bästa skall tas hänsyn till utifrån kompetensbeskrivningen.

Enligt Svenska ridsportförbundet (2023a, 2023b, 2023c) framgår det tydligt vilken ridmässig nivå ridläraren ska ha för att avlägga yrkesprov för respektive nivå. Erfarenhetsträning i ridning är en stor del av ridlärarutbildningen på riksanstalten Strömsholm. Den omfattande ridutbildningen som ridlärarna tar del av i utbildningen hade varit ett bra tillfälle att etablera principerna för associativ inläring. Samtidigt som den omfattande ridnivå ridlärarna ska ha bör innefatta kunskaper om inläring hos häst. Det krävs stor ridskicklighet för att ryttaren ska kunna ge hästen rätt signaler, i rätt ögonblick (McLean & Christensen 2017). Författarna menar att exempelvis tygeltag och eftergift i rätt ögonblick kan vara svårt för ryttare att ge när hästen är i rörelse. Det kan tolkas som att det krävs erfarenhet och medvetenhet om principerna för inläring i relation till den hjälpgivning som används inom hästräning. Utifrån kompetensbeskrivningen finns det inget tydligt krav på att ridlärarna ska ha kunskaper om inlärningsprinciperna. Ridlärarutbildningen skulle kunna ägna ett större fokus på dessa principer och utbilda framtida ridlärare inom ämnet. Det hade på sikt bidragit till att fler ridlärare var medvetna om betydelsen av inlärnings principerna i relation till hästarnas välfärd. Wolframm et al. (2023) skriver att det krävs en omfattande strategi om hästvälfärden för att en förändring ska ske. Ridskolan kan ses som en väsentlig del inom strategin eftersom det är den plats som majoriteten av många människor börjar rida på (Thorell 2017). Om rideleverna får ta del av en korrekt syn på hästar och ridning på ridskolorna kan det bidra till en sundare hästhållning i framtiden. Wolframm et al. (2023) beskriver att graden av människors förmåga att förändra sitt beteende avgör utvecklingen av hästvälfärden och därför är det viktigt att utbilda inom rätt områden.

Zetterqvist Blokhuis (2019) beskriver kommunikationen mellan människa och häst som tyst och underförstådd. Vilket styrker vikten av att människan bör ha kunskaper om hästen som individ och dess behov. Zetterqvist Blokhuis (2019) menar att människans kroppsspråk ses som det mest betydelsefulla verktyget i kommunikationen med hästen. Författaren förklarar att det är svårt för många ryttare att kontrollera sin kropp, där timingen är en viktig del. Egenvall et al. (2012) skriver att timingen spelar roll för att hästen ska veta vad som önskas av den. Idag ses inte hästen som en tänkande och kännande individ medräknad i utbildningssystemet (Zetterqvist Blokhuis 2019). För att välfärden ska bli den bästa krävs det att hästens roll blir primär. En avgörande del i processen är att attityden gentemot hästen som individ måste utvecklas och därför är ridskolan en bra plats att plantera detta tankesätt på.

5.6 Studiens styrkor och svagheter

En av studiens styrkor är författarnas tidigare erfarenheter om inlärning hos häst. Då båda är aktiva ryttare och rider och tränar hästar dagligen samt tar del av ridundervisning, finns det en förförståelse om ämnet vilket kan ha bidragit positivt till de tankar som har diskuterats. Studiens största svaghet är att alla handlingar som genomförs på filmerna inte var synliga i observationerna. Det är viktigt att ha i åtanke vid analysen av det resultat som observationerna visade. Eftersom författarna vid inspelningarna av filmerna inte var fysiskt närvarande kan viktiga händelser ha missats. Det betyder att det kan ha förekommit feedback till hästen som inte finns med i studiens resultat. Samtidigt som filmerna med fördel spelades in ur två synvinklar för att få en så övergripande resultat som möjligt. Användandet av triangulering är en av studiens styrkor för att säkerhetsställa ett så säkert resultat som möjligt genom att författarnas olika tankar har sammanslagits efter transkriberingen. En annan svaghet i studien är författarnas förmåga att kunna hålla isär de olika principerna för inlärning och sätta dessa i relation till det som händer i filmerna. För att kunna göra det krävs det att observatörerna är insatta i ämnet och har tagit del av litteratur och forskning. En annan styrka med studien är att det finns forskning om principer för inlärning att ta del av som har varit användbara att koppla till studiens resultat.

5.7 Framtida studier

Som ett komplement och fortsättning på denna studie hade ridlärarna kunnat medverka i intervjuer. För att ta reda på hur de uppfattar sitt sätt att instruera och om deras uppfattning stämmer överens med resultatet denna studie visade. Det hade även varit intressant att se hur instruktioner sett till positiv förstärkning, negativ förstärkning, positiv bestraffning och negativ bestraffning används under grupplektion på ridskola. Där skillnaderna mellan undervisning av barn och vuxna hade granskats. För att ta reda på om det skiljer något på fördelningen av feedback mellan privatlektion och grupplektion, samt mellan undervisning av elever i olika åldrar. I en framtida studie hade tygelspänningen kunnat mätas för få fram ett exakt svar på om rideleverna gav eftergift på tygeln när ridlärarna uppmanade till det. Det hade också varit intressant att mäta trycket från skänkeln i relation till att ta reda på i vilken omfattning framåtdrivande skänkel används.

5.8 Slutsats

Studiens slutsats är att instruktionerna som ridlärarna ger till största del innehåller positiv bestraffning där eleverna uppmanas driva hästarna mer framåt. Instruktioner till eleven avseende positiv eller negativ förstärkning yttras i liten grad. Hästarna får sällan positiv förstärkning eller observerbar negativ förstärkning efter

genomförd aktivitet, varken från ridlärare eller elev. Hästens medverkan under ridlektioner är avgörande för att människan ska kunna utöva ridning. Därför är det viktigt att dagens ridundervisning utformas så att hästen får en primär roll. Om ridlärarna blir mer medvetna om betydelsen för av inlärningsprinciperna hos häst kan hästarnas välmående förbättras, eftersom hästarna då får bättre förutsättningar att förstå vad eleven vill att de ska göra.

Referenser

- Baragli, P., Padalino, B., Telatin, A. (2015). The role of associative and non-associative learning in the training of horses and implications for the welfare (a review). *Annali dell'Istituto superiore di sanità*. 51, 40–51.
https://doi.org/10.4415/ann_15_01_08
- Broth, M., Keevaliik, L. (2020). I Broth, M., Keevaliik, L (Red) *Multimodal interaktionsanalys*. Multimodal interaktionsanalys - att studera mänskligt samspel. Lund: Studentlitteratur. 19-39.
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Studentlitteratur. Lund.
- Egenvall, A., Eisersjö, M., Roepstorff, L. (2012). Pilot study of behavior responses in young riding horses using 2 methods of making transitions from trot to walk. *Journal of Veterinary Behaviour*. 7. 157-168.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2011.08.006>
- Eisersjö, M., Yngvesson, J., Byström, A., Baragli, P. & Egenvall, A. (2021). A rein tension signal can be reduced by half in a single training session. *Applied Animal Behaviour Science*. 243, 105452. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105452>
- Ersson, A. (2020). *Ridlärarens instruktioner – omfattning och innehåll*. (Examensarbete 2020: K110). Sveriges lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.
- Eisersjö, M., Lundberg, A., Yngvesson, J. (2019). *Inläring hos häst - så fungerar det*. <https://hastsverige.se/om-hastar/hastens-beteende/inlarning-hos-hast-sa-fungerar-det/> [2023-02-02]
- Hassler-Scoop, J. (2002). *Equestrian Education - professional development for instructors*. London: Goals Unlimited Press
- Hess, C. & Kristoffersson, M. (2020). *Ridhandboken 1: Grundutbildning för ryttare och häst*. Strömsholm: Svenska ridsportförbundet.
- Hildestrand, L. (2008). *Kommunikation mellan ridlärare och elev: Röstens betydelse för samspelen vid en ridlektion*. (C-uppsats). Stockholms universitet. Psykologiska institutionen.
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Natur & kultur. Stockholm.
- Karlsson, I. (2005). *Vad är ledarskap? -ur några chefs perspektiv*. (Fördjupningsarbete i pedagogik). Högskolan Trollhättan, Uddevalla. Institutionen för Individ och Samhälle.
- Lexing, I. & Östlund, L. (2016). *Hästens beteende i en aktiverande grupphästhållning*. (Examensarbete 2016: K64). Sveriges lantbruksuniversitet. Hippologenheten/Hippologprogrammet.

- Lundesjö Kwart, S. (2013). *Ridlärarens pedagogiska praktik - en verksamhetsteoretisk studie*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lundesjö Kwart, S. (2020) *Konsten att undervisa ryttare. En studie om ridlärarens pedagogiska praktik*. Diss. Uppsala: Uppsala universitetet.
- Lundesjö-Öhrström, S. (1998). *Ridlektion, ett triangeldrama mellan elev, häst och lärare. En studie om elevers inlärningsituation i samband med ridlektioner*. (C/D-uppsats). Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen.
- Lundgren, C. (2017) Ridtränarens kommunikation under privatlektioner i dressyr: En samtalsanalytisk studie. *Scandinavian Sport Studies Forum*. 8, 67-86.
- McLean, A.N. & Christensen, J.W. (2017). The application of learning theory in horse training. *Applied Animal Behaviour Science*. 190, 18-27.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2017.02.020>
- Nilsson, P. (2005). *Vad är pedagogik? Några tankar om pedagogikämnet i ett jämförande perspektiv*. Umeå universitet. Pedagogiska institutionen.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Prisma. Stockholm.
- Svenska Ridsportförbundet. (2022). *Ridskola*. <https://ridsport.se/ridskola> [2023-01-30]
- Svenska Ridsportförbundet (2022). *Tränare och ridlärare*.
<https://ridsport.se/distrikt/halland/utbildning/tranare-och-ridlarare> [2023-04-30]
- Svenska Ridsportförbundet. (2023a). *Kompetensbeskrivning för Svensk Ridlärare I - SRL I*.
https://ridsport.se/download/18.282d65d9185993cb37cacce/1673354397211/Kompetens_SRLI.pdf [2023-05-02]
- Svenska Ridsportförbundet. (2023b). *Kompetensbeskrivning för Svensk Ridlärare II - SRL II*.
https://ridsport.se/download/18.282d65d9185993cb37caccf/1673354397234/Kompetens_SRLII.pdf [2023-05-02]
- Svenska Ridsportförbundet. (2023c). *Kompetensbeskrivning för Svensk Ridlärare III - SRL III*.
https://ridsport.se/download/18.282d65d9185993cb37cacd0/1673354397254/Kompetens_SRLIII.pdf [2023-05-02]
- Strömsholm (u.a). *Svensk Ridlärare I*. <https://stromsholm.com/utbildning/svensk-ridlarare-i/> [2023-01-31]
- Thorell, G. (2017). *Framåt marsch! Ridlärarrollen från dåtid till samtid med perspektiv på framtid*. Diss. Göteborg: Göteborgs Universitet.
<https://doi.org/10.1177/1012690216665111>
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2021) *Forskningsprocessen: Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4 uppl. Liber.
- Zetterqvist Blokhuis, M. (2019). *Interaction Between Rider, Horse and Equestrian Trainer – a challenging puzzle*. Diss. Södertörns högskola. Huddinge
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. VR1708, ISBN 978-91-7307-352-3
- Wolframm, I, Douglas, J. & Pearson, G. (2023). Changing hearts and minds in the equestrian world one behaviour at a time. *Animals*, 13 (4), 748–.
<https://doi.org/10.3390/ani13040748>

Tack

Vi vill rikta ett speciellt tack till vår handledare Susanne Lundesjö Kvant som har visat ett stort engagemang och hjälpt oss mycket under studiens gång. Vi vill också tacka biträdande handledare Marie Eisersjö som med sin kunskap om ämnet har delat med sig av många kloka ord och tankar som fått oss att problematisera studiens resultat i relation till tidigare forskning om ämnet. Tack!

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

1. <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.